

جوابات مسائل اهل میافارقین

از : سید مرتضی علم الهدی

علی بن ابی احمد حسین که نسب شریفش به پنج واسطه به حضرت امام موسی کاظم (ع) می‌پیوندد از اعظم شیعه و مفاخر جهان اسلامی به شمار می‌رفته که در روزگار خود شهرت جهانی داشته و حتی اهل سنت هم به او اقتدا می‌کردند. سبب شهرت ایشان به علم الهدی به نقل شهید در رساله اربعین و دیگران اینست که ابوسعید بن محمد بن حسین بن عبدالرحیم وزیر قادر عباسی در سال ۴۲۰ هجری حضرت امیر (ع) را در خواب دید که فرمودند برو نزد علم الهدی و به او بگو در حقی تو دعا کند تا از این مرضی که مدت‌هاست به آن گرفتاری نجات پیدا کنی و چون او عرض کرد علم الهدی نیست فرمودند علی بن الحسین الموسوی. محدث قمی در الکافی واللقاب می‌گوید هو سید علماء الامه و محیی آثار الائمة سید الاجل ابوالقاسم ذوالمجدین علی بن الحسین بن موسی الموسوی المشهور به سید المرتضی الملقب من جده المرتضی فی الروایة الصادقه به علم الهدی. و این شعر را از نخبة المقال آورده ولادت و وفات او را نقل می‌کند

وسیط موسی الموسوی المرتضی انشد مولودا و فی تلوا المصنی

(انشد = ۳۵۵) و (تلو = ۴۳۶)

مرحوم مدرس تبریزی ولادت علم الهدی را در رجب ۳۵۵ و وفاتش را در یکشنبه ۲۵ ربیع الاول ۴۳۶ در بغداد ضبط کرده است. در کتاب رجال بوعلی دارد که سید مرتضی دیوان شعری مشتمل بر بیست هزار بیت داشته است. او را پس از مرگ در خانه اش دفن کرده‌اند و به قول مرحوم مدرس تبریزی اخیرا جنازه اش را به کربلائی معلی نقل کرده و در جوار قبر مطهر حضرت سید الشهداء (ع) به خاک سپرده‌اند. سید مرتضی و برادرش سید رضی هر دو از شاگردان شیخ مفید و از تربیت یافتگان او بوده‌اند

صاحب کتاب قوانین الاصول که از کتابهای مهم درس حوزه‌های علمی است در آخر جلد اول صفحه ۴۸۰ خواب شیخ مفید را نقل می‌کند و ابن ابی الحدید هم در شرح نهج البلاغه می‌گوید شیخ مفید شبی خواب دید که حضرت زهرا علیها السلام با حسن و حسین (ع) آمدند و به شیخ فرمودند به این دو پسرم فقه بیاموز (علمهما الفقه) و چون در خیر صحیح وارد شده است که پیغمبر (ص) فرموده اند :

« من را نی فقد رانی فان الشيطان لا يتمثل بی » صحیح که شد و او در باره خواب شب گذشته فکر می‌کرد دید مادر سید مرتضی و سید رضی آمد و به او گفت به دو پسر من فقه بیاموز . سید مرتضی تکبیر التالیف بوده است و مرحوم مدرس تبریزی هفتاد و دو کتاب و رساله از آثار او را نام برده است از جمله مسائل میافارقین است که نسخه‌ای از آن به نام جوابات مسائل اهل میافارقین که در ذی‌حجه ۶۷۶ کتابت شده در کتابخانه آستان قدس رضوی موجود است (ش ۱۳۰ فقه) و این رساله را سید بزرگوار در جواب سوالات دینی مردم آن دیار که به آن احتیاج داشته‌اند نوشته و مشتمل بر شصت و شش مسئله دینی است که برای مسلمین جهان مفید است و پس از گذشت قرن‌ها هنوز ارزش و اهمیت خود را حفظ کرده است فقط بعضی مسائل در آن هست که جنبه اختصاصی دارد و برای مردم آن زمان که در نقطه‌ای مرزی و دور از مرکز می‌زیسته‌اند و از فروع احکام اسلامی اطلاع کافی نداشته‌اند اهمیت داشته است که در ترجمه از نقل آنها صرف نظر شده است . میافارقین شهری بوده است در مرز آخرین بلاد اسلامی آسیای صغیر که جزو بین‌النهرین علیا که در آن وقت جزیره می‌گفته‌اند محسوب می‌شده است (سرزمین‌های خلافت شرقی ص ۱۲۰) و در عهد سلجوقیان اهمیت بسزا داشته است و خاندان بنو ارتق در آنجا حکمرانی داشته‌اند (نامه آستان قدس شماره ۲۵ ص ۳۲)

در شماره ۲۹ و ۳۰ نامه آستان قدس رساله مسأله الشیعه که عالم بزرگوار شیخ مفید، استاد علم الهدی تصنیف کرده بود و جزو کتابهای خطی آستان قدس رضوی بود به فارسی ترجمه نموده و تقدیم دوستداران فضل و ادب گردید . اینک به توفیق قادر متعال و صواب دید هیئت تحریریه آن مبارک نامه شصت و چند مسئله از مسائل مشکله و مورد حاجت عموم مسلمین تالیف سید مرتضی که جزو کتب خطی آستان قدس است و تا بحال به چاپ نرسیده که مورد استفاده عموم واقع شود به زحمت و مشقت فراوان به فارسی ساده و روان ترجمه نموده و تقدیم می‌دارد . رجاء وائق دارم ذخیره یوم لاینتفع مال اولابنون باشد بمنه و کرمه . و از طرفی هم چون این استاد و شاگرد از مفاخر و بزرگان دانشمندان شیعه به شمار می‌روند و آثار آنان هم موجب سرافرازی و افتخار شیعیان جهان می‌باشد حیف بود در کنج انزوایماند و به دست فراموشی سپرده شود از این رو چاپ این گونه تصنیفات پرمغز و با وزن مناسب مهین نامه وزین آستان قدس می‌باشد ، بلکه مصداق کامل (صدر من اهل و وقع فی محله) خواهد بود .

مسئله

فضیلت و ثواب نماز جماعت را بیان فرمائید . آیا به شخصی که اطمینان کامل بدین و مذهب او نداریم می توانیم اقتدا کنیم و با او نماز جماعت بخوانیم یا خیر ؟

جواب

نماز جماعت دارای فضیلت فراوان و ثوابهای بی شمار و بزرگ می باشد ، لیکن به کسی که اقتدا می کنیم باید به صحیح بودن دین و عدالت او معتقد بوده و علم داشته باشیم . به جهت این که برابر فرمایش و رفتار اهل البیت پیغمبر (ص) شخص فاسق حق ندارد امام و پیشوای خلق باشد و مردم با اقتدا کنند .

مسئله

نماز جمعه را می شود با موافق و مخالف بخوانیم و آیا با خطبه دو رکعت می باشد که بجای چهار رکعت نماز ظهر محسوب است و کسی که نماز جمعه بخواند حق ندارد نماز ظهر را بخواند ؟

جواب

نماز جمعه دورکعت است بدون زیادی لیکن نماز جمعه منعقد نمی شود و نمی خواند نماز جمعه را مگر امام عادل یا کسی که امام علیه السلام او را نصب کرده و قرارداد هر وقت امام یا منصوب از جانب امام نباشد باید چهار رکعت نماز ظهر را بجا آورد و خواند و اشخاصی که مضطرب هستند و چاره ندارند از باب تقیه باید اقتدا کنند به امامی که او را عادل نمی دانند بعد از آنها واجب است چهار رکعت نماز ظهر را بخوانند .

مسئله

در نماز دو عید (عید فطر و قربان) خواندن خطبه لازم است و یا بدون خطبه هم درست و صحیح است؟ و دورکعت و یک سلام یا چهار رکعت و دو سلام و تکبیر آن در دو رکعت اول است یا در چهار رکعت؟ در صورتی که موافق بادین پیدا نشود پشت سر مخالف می شود ایستاد و نماز عید را خواند یا نه ؟

جواب

نماز هر یک از دو عید دو رکعت است با خطبه و در رکعت اولی پنج تکبیر زیاد می شود بر تکبیر ابتدا و تکبیر رکوع که به ضمیمه این دو تکبیر می شود هفت تکبیر و در رکعت دوم

سه تکبیر زیاد می شود که با آن دو تکبیر پنج تکبیر می شود و قرائت هم در دو رکعت پیش از تکبیرهاست .

مسئله

نماز ظهر و عصر را هنگام زوال خورشید می توان بدون فاصله بین این دو نمازسوی سجده و تسبیح شخص مکلف بخواند و در هشت رکعت ظهر و عصر می شود به يك اذان و دو اقامه اكتفا کرد یا نه؟ بلکه باید دو اذان و دو اقامه گفته شود هر چند در يك وقت هم خوانده شوند بدین طریق که بعد از تمام شدن نماز ظهر بدون فاصله به نماز عصر شروع کند . و دیگر این که چه باعث شد و موجب گردید که از مولی امیرالمومنین علی بن ابی طالب علیه السلام نماز عصر قوت شود تا خورشید برگردد و آن بزرگوار نماز بخواند ؟

جواب

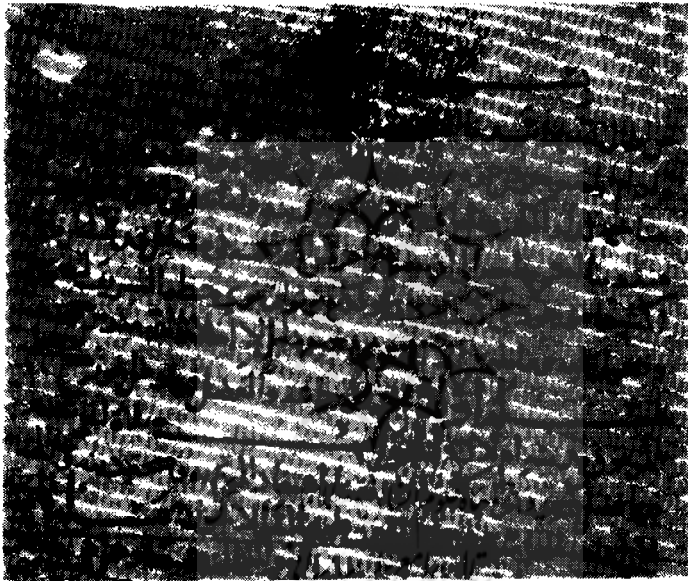
هر گاه خورشید از وسط آسمان بگذرد به اندازه ای که چهار رکعت نماز خوانده شود وقت به نماز ظهر می باشد. بعد از گذشت این مدت از زمان وقت مشترك می شود بین ظهر و عصر تا وقتی که مقدار چهار رکعت نماز خوانده شود از روز بیشتر باقی نماند آن وقت اختصاص به نماز عصر دارد و ظهر قضا شده هر کس نماز ظهر را در اول وقت بخواند و بدون فاصله به نماز عصر شروع کند هر دو نماز را در وقت خودش خوانده و ادای واجب نموده مگر شخصی که بخواهد ثواب زیاد و بهره وافر تحصیل کند و فضیلت فراوانی کسب نماید بعد از ظهر رکعت نافله عصر را بین نماز ظهر و عصر بخواند. اما اذان و اقامه به فرمایش محققین از دانشمندان مذاهب واجب نیست و مستحب می باشد لیکن استحباب در اقامه تاکید شده هر کس خواسته باشد ثواب و فضیلت زیادتری بدست آورد بر هر نمازی يك اذان و يك اقامه بگوید و برای هر دو نماز هم يك اذان و اقامه صحیح و درست است همان طوری که جایز است اذان و اقامه را در هر دو نماز ترك کند . اما امیرالمؤمنین صلوات الله و سلامه علیه امکان ندارد نماز عصر آن بزرگوار قوت شده و وقت آن گذشته باشد به جهت این که با مقام کمال آن جناب از تمام جهات منافات دارد . ممکن است گفته شود فضیلت اول وقت از آن حضرت قوت شده و خورشید برگشت برای درك فضیلت اول وقت . به غیر از این نسبت دیگری به آن بزرگوار دادن جایز و روانیست

مسئله

آیا بین عشاء و مغرب جز از چهار رکعت نافله فرق دیگری هست و اول نماز عشاء و مغرب وقتی است که خورشید پنهان شود و سه ستاره که در روز دیده نمی شوند آشکار گردند و آنها را ببینند ؟

جواب

هنگامی که خورشید پنهان شود وقت خواندن نماز مغرب فرا رسیده است از دون مراعات طلوع ستاره و به اندازه ای که سه رکعت نماز خوانده شود اگر از وقت بگذرد وقت مشترک می شود بین نماز مغرب و نماز عشاء تا موقعی که به قدر چهار رکعت تا نصف شب باقی بماند وقت نماز مغرب تمام شده و آن وقت اختصاص دارد به عشاء و کسی که می خواهد درک فضیلت نماید و از ثواب زیاد بهره مند گردد نافله مغرب را بین نماز مغرب و عشاء بخواند بجهت این که از مستحبات موکده می باشد .

اول رساله جوابات

مسئله

نماز وسطی چه نمازی را گویند و دلیل آن چیست ؟

جواب

نماز وسطی نزد اهل بیت علیهم السلام نماز عصر است و دلیل بر آن اجماع شیعه اثنی عشر است و روایت هم شده در قرائت ابن مسعود رحمة الله علیه « حافظوا امامیه الصلوات و الصلاة الوسطی » نماز عصر می باشد و جهت نام گذاری نماز عصر به نماز وسطی اینست که بین دو نماز روز (صبح و ظهر) و دو نماز شب (مغرب و عشاء) واسطه می باشد.

مسئله

سجده بر چه چیزهایی درست و رواست ؟

جواب

سجده جایز نیست مگر بر زمین پاک و همچنین بر گیاهانی که از زمین می رویند
سوی گیاهان خوردنی مانند اسفناج و کاهو و غیر این دو و میوه درختان و آنچه از آن لباس
درست می شود مثل پنبه و کتان و لباسی که از اینها درست شده باشد و بر کاغذی که دارای خط
نباشد سجده جایز و درست می باشد اما کاغذی که دارای خط باشد سجده بر آن باکراهت
جایز است به جهت این که به خواندن خطها انسان مشغول می گردد و حواس پریشان می شود
و با حضور قلب منافات دارد و سازگار نیست .

مسئله

آیا سلام نماز یکی است و باید نماز گزار به قبله سلام کند یا دو تا است یکی به جانب راست
و دیگری به جانب چپ ؟

جواب

سلام نماز به عقیده علمای امامیه یکی واجب است آن هم (یا السلام علینا وعلی عبادالله
الصالحین، یا السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته)
آن راهم نماز گزار باید روبرو قبله کند و کمی صورت خود را به طرف راست کج نماید
اگر تنها نماز می خواند و یا امام و پیش نماز است لیکن در صورتی که ماموم باشد و اقتدا نماید
هنگام سلام به جانب راست و همچنین به طرف چپ سلام بدهد مگر وقتی که در جانب چپ او
کسی نباشد به طرف راست اکتفا نموده سلام دهد .

مسئله

آیا قنوت (دعای دست) در تمام نمازهای واجب است یا در نمازهای معلوم و آیا پیش از
رکوع می باشد و یا بعد از رکوع ؟

جواب

قنوت واجب نیست و مستحب است و در نمازهای واجب مستحب موکد است و در نمازهایی
که بلند می خوانند مثل نماز صبح و شام و خفتن تاکید بیشتری در استحباب قنوت
شده آن هم بعد از خواندن حمد و سوره دستها را بلند می کند و یک مرتبه تکبیر می گوید،

مسئله

هنگام ایستادن رو به قبله هفت تکبیر گفتن برای نمازهای واجب است و یا برای تمام نمازها اعم از واجب و مستحب؟

... منوره عیضیه لم

جواب

گفتن هفت تکبیر برای نمازهای واجب ، مستحب است نه نمازهای نافله بلکه در تمام نمازهای واجب و مستحب يك مرتبه تکبیر واجب است آن هم تکبیره الحرام که بعد از گفتن آن حرام می شود بر آن از گفتار و کردار آنچه پیش از تکبیر به او حلال بود .

مسئله

دور کمت نماز نشسته بعد از نماز عتمه (تاریکی اول شب است = عشاء) باید بطور تربیع بجا آورده شود یا تورک (تورک اینست که ظاهر پای چپ را به زمین گذارد و ظاهر یا روی پای راست را در باطن یا کف پای چپ قرار دهد و تربیع چهار زاویه نوشتن است)

جواب

روایت شده در بجا آوردن این دور کمت بطور تربیع لیکن انسان مختار است که بطور تورک بجا بیاورد یا تربیع هر کدام را اختیار کند روا و بجاست

مسئله

شستن روی در وضو باید به دست راست باشد یا بهر دو دست باهم ؟

جواب

واجب رساندن آب است به روی و شستن روی است برای وضو و ظاهر از قرآن شستن روی است بهر دو دست باهم یا به يك دست ولی خبر صحیح وارد شده به این که شستن روی به دست راست مستحب است و البته به استحباب عمل کردن بهتر است .

مسئله

مسح سر و دو پا به زیادی آب دست چپ است یا به هر آبی که مسح کند صحیح

است ؟

جواب

آنچه در مسح سر و دو پا واجب است باید به رطوبت آب دست باشد نه از آب دیگر و کسی که از آب دیگری مسح کند باید وضو را تجدید کند مگر این که رطوبت دست خشکیده باشد

روایت دارد در این صورت جایز است از رطوبت ریش یا ابروهایش بگیرد و مسح کند و اگر در ریش و ابرو رطوبت نباشد وضو را از سر بگیرد .

مسئله

برای مسائلی که برای فهم ما مشکل است به رساله و کتاب علی بن موسی ابن بابویه القمی مراجعه کنیم یا به کتاب شلمغانی و یا کتاب عبیدالله حلبی ؟

جواب

رجوع به کتاب ابن بابویه و به کتاب حلبی بهتر از شلمغانی است .

مسئله

آیا در اذان واجب است بعد از گفتن «حی علی خیر العمل» بگوئیم «محمد وعلی خیر البشر» ؟

جواب

گفتن «محمد وعلی خیر البشر» از اذان بیرون و جزء اذان نیست مع ذلك اگر بگوید اشکالی ندارد و اذان صحیح است .

مسئله

متخالفین که در اذان صبح می گویند «الصلاة خیر من النوم» برای ما هم جایز و رواست بگوئیم یا نه ؟

جواب

هر کس در اذان صبح بگوید «الصلاة خیر من النوم» مخالف با سنت رفتار کرده و بدعت گذاشته است به اجماع اهل بیت (ع) .

مسئله

مولی و آقای ما امیرالمومنین علی بن ابی طالب علیه السلام زنده است و می بیند ماها را و می شنود کلمات و گفته های ما را یا مرده است ؟

جواب

امامهائی که به حسب ظاهر از دنیا رحلت فرموده اند و همچنین مؤمنین رضوان الله علیهم اجمعین که در نعمت فراوان متنعم می باشند هر زمان کسی زیارت و یا برای آنها رحمت نماید

خداوند تبارک و تعالی به آنها می‌رساند و آنها را آگاه می‌فرماید و آنان ماها را می‌بینند و صداهای ما را می‌شنوند به اجماع و اتفاق علماء .

مسئله

روایت شده که آقای ما پیغمبر خدا و مولای ما امیر مؤمنان علی بن ابی طالب هنگام قبض روح و رفتن از این دنیا سر بالین تمام اشخاص حاضر می‌شوند خواه در شرق باشند یا در غرب امیدواریم در این مطلب یقین ما را استوار فرماید .

جواب

روایت شده است که این دو بزرگوار در سر بالین هر محتضری حاضر می‌شوند امام علی روایت این است اشخاصی که ایمان دارند به پیغمبر و امیر مؤمنین هنگام احتضار، خداوند آنها را اعلام می‌کند و آگاه می‌سازد و بشارت می‌دهد به حظ و بهره‌ای که از دوستی و تمسک به محمد و علی علیهما السلام به آنها می‌رسد مثل این که آن محتضر اینها را می‌بیند و این دو بزرگوار پیش او حاضر شده‌اند و همچنین آنهایی که دشمنی و عداوت داشته‌اند به محمد و علی موقع مرگ خداوند آنها را آگاه می‌سازد و به خسارت و زیانی که به واسطه دشمنی و عدول و برگشتن از این دو بزرگوار نصیب آنها می‌شود اینست معنی روایت و الاحضور این دو بزرگوار به عنوان حلول و مجاورت در شرق و غرب عالم بر سر بالین هر محتضری مجال است و امکان ندارد .

مسئله

امامها علیهما السلام بعد از امیر المؤمنین از جهت مقام و مرتبه برابر و مساوی می‌باشند یا بعضی بر بعضی دیگر مقدم و برترند .

جواب

فضیلت و برتری در دین نمی‌توان یقین بر آن پیدا کرد مگر به دلیل عقلی و نقلی قاطع . روایت هم شده که ائمه علیهم السلام در فضل و مقام برابر و مساوی هستند و همچنین روایت دارد که هرامامی از امام بعد از خودش افضل است مگر حضرت حجت که آن بزرگوار از تمام امامهای پیش از خودش برتر است . بهتر اینست که در این مقام چون دلیل قاطع و یقینی نداریم چیزی نگوییم .

مسئله

آیا بین دو آقا حسن و حسین علیهما السلام امتیازی در فضل و مقام هست یا هر دو بزرگوار از جهت مقام مساوی و برابرند و بر یکدیگر برتری ندارند ؟

جواب

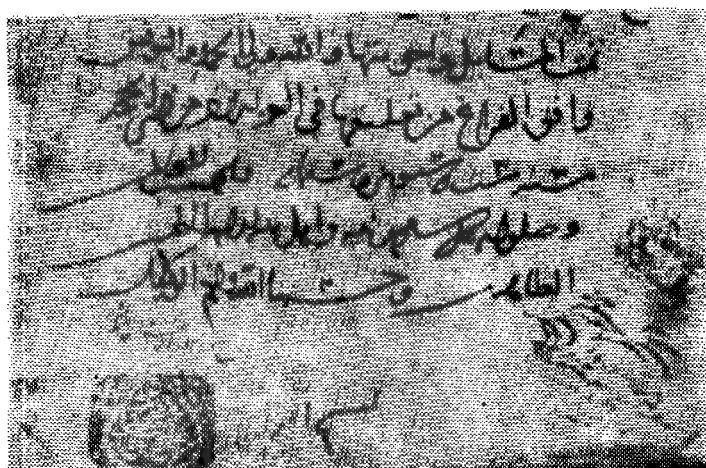
گفتار صحیح و پسندیده تساوی این دو بزرگوار است در مقام رتبه و هیچ کدام بردیگری برتری بدون دلیل ندارند و به تکلیف مامربوط نیست تا دلیل بیاوریم .

مسئله

امامها علیهم السلام همگی عالمند به موجودات پیش از وجود آنها یا نه ؟

جواب

خبر دادن به اشیاء و علم بدانها پیش از وجود آنان از شرایط امامت نیست بلکه این گونه اخبار معجزه می باشد گاهی اوقات اقتضاء دارد که امام (ع) معجزه اظهار کند و

آخر رساله جوابات

بعضی اوقات هم مقتضی اظهار نیست جز این که می دانیم به مقتضای اخبار زیاد که بین مردم شایع است حضرات ائمه علیهم السلام از امور غیبیه خبر می دادند لذا قطع و یقین داریم که خداوند تبارک و تعالی آنها را بر امور غیبیه مطلع فرموده .

مسئله

آیا برای حضرت صاحب الزمان حجت عصر عجل الله الفرج روز معلومی است که در آن روز ظاهر می شود و آیا آن حضرت ما را می بیند یا نه ؟

جواب

یقین وقت وصفت آن روزی که حضرت حجت (ع) ظاهر می گردند برای احدی از مخلوق ممکن نیست جز این که به علم اجمالی علم قطعی داریم روزی که خوف و تقیه از دشمن نباشد ظاهر می شوند و آن حضرت احاطه کلی دارند و ما را می بینند و هیچ یک از گفتار و کردار ما از نظر مبارک آن جناب پنهان نیست .

مسئله

صاحب جیش و سپاه بصره و اعتقاد در او و غیر او چگونه بوده اند به عهد پیغمبر خاتم (ص)

جواب

جنگ با امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام ظلم است و کفر مثل جنگ با پیغمبر (ص) است برابر فرمایش خود پیغمبر که به علی (ع) فرموده «حربک یا علی حربی و سلمک سلمی» جنگ با تو یا علی جنگ با من است و تسلیم بودن با تو تسلیم به من است . چون اراده فرمود که جنگ با من و تو در حکم یکی است هر کس با علی جنگ کند و بدون تو به بمیرد بطور قطع در هیچ وقت از اوقات ایمان نیاورده و مؤمن نبوده هر چند اظهار ایمان می کرده برای این که هر کس در باطن علی التحقیق ایمان آورده باشد هیچ وقت ممکن نیست متابعت و پیروی کند اشخاص دیگر را و به راهی برود که اقوام می روند . دلیلهای زیادی برای اثبات این مدعی داریم که فعلا جای ذکر آنها نیست .

مسئله

پیغامبران افضل و برترند یا ملائکه علیهم السلام .

جواب

پیغمبران از ملائکه افضل هستند و دلیل بر افضلیت انبیاء اجماع شیعه اثنی عشریه رضوان الله علیهم اجمعین می باشد و شبهه ای نیست که اجماع حجت است به جهت این که هیچ وقت اجماع حاصل نمی شود که از امام معصوم خالی باشد و امام در میان مجتمعین حضور نداشته باشد .

مسئله

این که می گویند خداوند اگر محمد (ص) و اهل بیت او را صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین خلق نمی فرمود آسمان و زمین و بهشت و جهنم و باقی مخلوق را خلق نمی کرد چگونه است ؟

جواب

بلی روایتی به این مضمون هست ومعنی آن روایت چنین است در صورتی که خداوند تبارک و تعالی عالم است ومی داند که صلاح مردم ومکلفین به وجود پیغمبر خاتم (ص) است و رساندن آن بزرگوار احکام الهی را به مردم واین که هیچکس جای گزین وقائم مقام پیغمبر (ص) نمی تواند باشد در رسانیدن احکام الهی و هم چنین وصی امام وجانشین بعد از پیغمبر امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیهم السلام است و کس دیگر از باقی مردم ممکن نیست جانشین وقائم مقام او واقع شود وهمچنین باقی امامان یکی بعد از دیگری تا برسد به حضرت حجت عصر عجل الله الفرج الشریف با این فرض تا وقتی که این بزرگواران خلق نشوند وموجود نگردند ممکن نیست باقی موجودات از آسمان وزمین وبهشت وجهنم وباقی اشیاء مخلوق گردند وموجود شدند .

مسئله

در کتاب تکلیف از امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیهم السلام نقل شده که آن حضرت فرموده هر کس اسم را بدون معنی بپرستد و عبادت کند کافر است و آن که اسم را بامعنی عبادت کند مشرک است و هر کس معنی را به حقیقت بشناسد و عبادت کند مؤمن حقیقی و واقعی است .

جواب

شبهه ای نیست هر کس غیر از خدا را عبادت کند کافر است . بدیهی اسم غیر از معنی است و آن که اسم را عبادت کند خداوند را عبادت نکرده و کافر است . و هر کس اسم را بامعنی عبادت کند شریک برای خدا قرار داده و مشرک گردیده پس عبادت حقیقی آنست که محض و خالص برای خدای یگانه باشد آنهم عبادت معنی تنها است .

مسئله

روایت شده مردم در توحید سه گروه اند :

۱ - مثبت ۲ - نافی ۳ - مشبه

که مشبه مشرک است . نافی مبطل است . مثبت مؤمن است ومعنی وتفسیر آن چگونه

است ؟

جواب

آنچه به مثبت در این مقام ادا شده کسی است که خدا را با آنچه سزاوار و شایسته مقام خدائی است از صفات ثبوتیه و سلبیه اثبات نموده و به او عقیده دارد و در واقع

و حقیقت معتقد می باشد. و مراد از نافی عکس اینست یعنی وجود خدا را بکلی نفی می کند و قبول ندارد. و اما مشبه کسانی هستند که برای خدا شبیه درست کرده اند بدیهی است کسی که برای خدا شبیه معتقد است مشرک شده و شبهه‌ای در شرک او نیست.

مسئله

در صورتی که با وجود برادر پدری، برادر پدری و مادری و همچنین برادر مادری باشد ارث می برد یا نه ؟

جواب

هر زمان برادر پدری با برادر پدری و مادری با هم باشند ثلث ما ترك ، سهم الارث برادر مادری و باقی مال متعلق به برادر پدری و مادری می باشد . اگر يك برادر یا يك خواهر مادری که با او برادر پدری یا خواهر پدری باشد برادر و خواهر مادری يك ششم از ماترك میت می برند و باقی مال سهم الارث برادر یا خواهر پدری می باشد. اما اگر برادر پدری و مادری باشند همه مال میت متعلق به برادر پدری و مادری است و برادر پدری هیچ حق ندارد .

مسئله

در صورتی که به جامه شخصی نجاستی برسد و جای آن را نداند آیا با آن جامه می تواند نماز بخواند ؟

جواب

اگر محل نجاست را می داندهمان محل را بشوید و اگر نمی داند باید تمام جامه را بشوید و پیش از شستن جامه نمی شود با آن نماز خواند.

مسئله

اگر سگی که آب تر شده باشد به لباس شخصی بخورد جایز است با آن لباس نماز بخواند ؟

جواب

در صورتی که سگ خشک باشد و به لباسی بخورد نجاست سرایت نمی کند مگر وقتی که سگ یا جامه تر باشند در این صورت سرایت می کند .

مسئله

با جامه‌ای که شراب به آن رسیده باشد آیا جایز است نماز خواند ؟

جواب

با جامه‌ای که شراب به آن رسیده باشد نماز خواندن جایز نیست و نجاست شراب از باقی نجاستها سخت تر و بدتر است مگر خون که اگر کمتر از درهم باشد جایز می‌دانیم با آن جامه نماز را. اما شراب به هیچ وجه من الوجوه معفو نیست و نمی‌شود با آن جامه نماز خواند.

مسئله

مردی زنی را عقد نمود و بعد از ازدواج چند سال غایب شد و در زمان غیبت شوهر زن وضع حمل کرد و گفت این بچه شوهر من است باید او را تصدیق کرد و بچه شوهر است یا نه؟

جواب

این گونه بچه مشکل است به پدر غایب ملحق شود و به پدر غایب ملحق نیست به جهت این که فراشی که پیغمبر معین فرموده «الولد للفراش» در این مورد صحیح و درست نیست برای این که زمان غیبت پدر زیادتر از مدت حمل است. به این معنی که اگر مرد چهار سال غایب بوده است و زن در سال سوم یا چهارم وضع حمل کرده اما در صورتی که در سال اول غیبت پدر بچه به دنیا بیاید به پدر ملحق می‌باشد.

مسئله

برای مؤمن جایز است طلب آموزش کند برای پدر و مادر و خویشاوندان مخالف با دینش؟

جواب

طلب آموزش و رحمت برای کفار جایز نیست هر چند پدر یا مادر و خویشاندان نزدیک باشد به جهت این که خداوند متعال به طور قطع و یقین کفار را عذاب می‌کند و شفاعتی هم برای آنها بر این قانون عدل و عقل نیست و ما هم حق نداریم از خدا بخواهیم چیزی را که یقین داریم اجابت نمی‌شود.

مسئله

زکات فطر (بدن) و مال مخصوص ضعفا و فقرا مؤمن است یا برای عموم فقرا اعم از این که مؤمن باشد یا نباشد؟

جواب

زکات فطر و مال و همچنین باقی صدقات را به مخالفین نمی‌توان داد و هر کس هم به مخالفین بدهد قبول نیست و بر او دوباره واجب است به فقرای مسلمان بدهد حتی علمای امامیه دادن زکات را به فاسق حرام می‌دانند اگر چه آن فاسق مؤمن باشد.

مسئله

کسی که قسم یاد کند بر انجام فعل و کار معصیتی مثل این که قسم بخورد که فلان شخص را بکشد یا شراب بنوشد و یا خلاف شرع دیگری انجام دهد و بعد آن کار را بجانیاورد کفاره خلاف قسم (حنث قسم) در این گونه موارد چیست ؟

جواب

قسم بر کار معصیت منعقد نمی‌شود تا کفاره بواسطه ترك قسم بر او واجب شود زیرا کفاره قسم وقتی است که قسم صحیح و درست باشد اما در صورتی که قسم او درست نبوده چیزی بر او لازم نمی‌شود به حنث قسم.

مسئله

آنچه روایت شده در ثواب زیارتها صحیح و درست است ؟

جواب

در باره زیارت قبور ائمه فضل عظیم و ثواب زیاد می‌باشد که روایتهای بسیاری که قابل احصاء و شمارش نیست شاهد این معنی می‌باشد و طایفه اثنی عشریه رضوان الله علیهم اجمعین بر صحت آن روایتها اجماع دارند. من جمله روایت شده هر کس امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام را زیارت نماید جای او بهشت می‌باشد و همچنین روایت شده هر کس حسین بن علی علیه السلام را زیارت کند گناهان او می‌ریزد مانند برک درختان و پاک می‌شود گناهان او مانند جامه در آب و بهر قدمی که برمی‌دارد برای زیارت سیدالشهداء (ع) ثواب یک حج برای او نوشته می‌شود .

مسئله

قصر در نماز و روزه برای هر مسافری هست یا برای مسافر به سفر طاعت مانند سفر مکه

و مدینه و کربلا ؟

جواب

تقصیر در نماز (چهار رکعت دورکعت) و در روزه (روزه را بخورد) برای هر مسافری است که سفر او معصیت نباشد فرقی ندارد که سفر طاعت باشد مانند حج و جهاد یا عبادت نباشد مثل باقی سفرها همین قدر که سفر معصیت نبود باید نماز و روزه را قصر کند مگر کسی که سفر او بیشتر از حضورا و در وطن باشد (کثیر السفر) نباید روزه و نمازش را قصر نماید و همچنین کسانی که دنبال صید و شکار می روند .

مسئله

داشتن انگشتر در انگشت که از مستحبات می باشد باید در هر دو دست باشد یا اختصاص به انگشتان دست راست دارد؟

جواب

در انگشتر مستحب دست راست می باشد در حال اختیار و نبودن تقیه و در صورتی هم که دست چپ را بردست راست علاوه کند اشکالی ندارد لیکن اکتفا به دست چپ کردن بدون تقیه جایز نیست .

مسئله

چون در ولایت ما ابر و گرد و غبار زیاد است و ماه دیده نمی شود آیا حساب وقاعده درستی هست که بتوان بر او اعتماد و تکیه کرد به غیر از دیدن به چشم یا نه ؟ و در صورتی هم که ماه در روز دیده شود از ماه گذشته حساب می شود یا از ماه آینده ؟

جواب

مورد اعتماد در تشخیص اول و آخر ماهها دیدن به چشم است نه با حساب و عدد پس هر زمان شب سی ام ماه دیده شود اول ماه حساب می گردد. اما در صورتی که ابر و گرد و غبار باشد هر ماهی سی روز کامل حساب می شود و به هیچ چیزی نمی توان تکیه کرد و اطمینان پیدا نمود مگر به همین سی روز یا دیدن به چشم. و ماهی هم که روز دیده می شود از ماه گذشته است نه از آینده .

مسئله

گوشت خرگوش حلال است یا حرام ؟

جواب

گوشت خرگوش نزد اهل البیت علیهم السلام حرام است و روایت زیادی هم بر حرام بودن آن وارد شده و از علمای شیعه خلافتی مشاهده نگردیده در حرام بودن آن بلکه پیش بعضی از آنها خرگوش نجس است که از پشم و موی آن هم نمی شود استفاده کرد و مباح دانست .

مسئله

نوشیدن ققاع چگونه است ؟

جواب

به عقیده علمای شیعه امامیه نوشیدن ققاع حرام است و در حکم حرمت، نازل منزله مشروبهای مسکر است اگر چه خودش مسکر نیست به جهت این که حکم بر مسکر واقع نیست. درباره ققاع گفته اند هر کس بنوشد باید حد بخورد مثل باقی مشروب مسکره (ققاع پروزن رمان شرابی است که از آب جو گرفته می شود اگر چه مسکر نیست چون نهی شده حرام است - مجمع البحرین) .

مسئله

بازی نرد و شطرنج چگونه است ؟

جواب

بازی نرد و شطرنج حرام است و ممنوع لیکن بازی با نرد عذاب و عقاب آن به عقیده علمای شیعه بیشتر و سخت تر است از باقی اسباب و آلات قمار .

مسئله

آیا پوشیدن پوست و موی روباه و خرگوش جایز است و می شود با آنها نماز خواند یا نه ؟

جواب

پوشیدن پوست روباه و خرگوش حرام است و همچنین لباسی که از پشم و موی آنها درست شود پوشیدن آن پیش از دباغی و بعد از دباغی جایز نیست و دلیل آن اجماع علمای شیعه است بخصوص .

مسئله

پوشیدن پوستینی که از پوست گوسفند درست می کنند چگونه است ؟

جواب

آنچه از پوست گوسفند درست شود بعد از ذبح شرعی که به خون هم آلوده نباشد پوشیدن آن در نماز و غیر نماز اشکال ندارد پیش از دباغی و بعد از دباغی و خلافی بین دانشمندان مسلمان دیده نشده .

مسئله

پوشیدن لباس ابریشم و خز چه صورت دارد ؟

جواب

اما لباسی که از ابریشم خالص باشد پوشیدن آن بر مردان حرام است مگر مخلوط با پنبه که پوشیدن آن برای مردان هم جایز است . اما پوست خز بعد از تذکیه شرعی و دباغی برای زنان و مردان در تمام اوقات اشکالی ندارد و جایز است .

مسئله

زندهای کفار که در زمان ما اسیر می شوند تملك و نکاح آنها جایز است یا نه ؟

جواب

تملك و نکاح زندهای کفار که در زمان ما اسیر می شوند جایز است هر چند امام علیه السلام آنها را اسیر نکرده اما برای احسان و ارفاق به شیعیان خود اجازه داده اند که اسیران شما ملحق به اسیرهای خود مامی باشد لذا ملك قرار دادن و تزویج نمودن آنها اشکالی ندارد .

مسئله

کسی که قسم خورده شراب ننوشد و گناهی مرتکب نگردد و بعد بر خلاف قسم رفتار کرد و شراب نوشید و مرتکب گناه گردید بر او چه چیز واجب می شود ؟

جواب

هر کس این کار را بکند باید کفاره قسم بدهد یعنی یاده نفر فقیر را اطعام کند یا آنها را لباس بپوشاند یا یک بنده بخرد و در راه خدا آزاد نماید و در انتخاب هر يك از این سه کار (اطعام ده نفر - پوشیدن آنها - بنده آزاد کردن) مختار است . در صورتی که به انجام هیچ يك از این سه امر قادر نباشد باید سه روز روزه بگیرد .

مسئله

زنی که در ذمه اسلام است و شوهر او هم ذمی است یعنی هر دو مسلمان نیستند و جزیه می دهند در صورتی که شوهر این زن مسلمان شود آن زن برای آن شوهر باقی است یا به محض اسلام شوهر، نکاح باطل و از تاهل بیرون می شود ؟

جواب

زن و شوهری به مسلمان شدن شوهر از بین نمی رود و نکاح این دوبه حال خود باقی است. اسلام شوهر موجب فسخ نکاح نمی گردد و خلاقی هم از علمای امت دیده نشده .

مسئله

مرد مؤمن عرب در صورتی که با زن علویه یا هاشمیه ازدواج کند بر او چیزی واجب می گردد یا نه ؟

جواب

در صورتی که مرد از قبیله های پست عرب نباشد اشکالی ندارد اما مردمان پست فطرت و بد رفتار که در بعضی از قبیله های عرب دیده می شود از لحاظ عرف و عادت مکروه است زن علویه و یا هاشمیه بگیرند لیکن از جنبه دینی و مذهبی هیچ اشکالی ندارد .

مسئله

قرآن منزل است یا مخلوق ؟

جواب

قرآن کلام خداست که نازل فرموده برای تصدیق نمودن به نبوت پیغمبر خاتم (ص) لذا قرآن حادث است و جایز هم نیست بگویند قرآن مخلوق است به جهت این که این لفظ مخلوق هر وقت گفته شود توهم می گردد که کذب و دروغ است و برای همین بود که منکرین می گفتند این کلام مخلوق است و خداوند متعال در رد آنان فرموده است «ان هذا الاختلاق» [آیه ۷ سوره ص] مشرکین می گفتند نیست این قرآنی که محمد (ص) آورده است مگر دروغ و ساخته خودش.

مسئله

کدام يك از اعمال و دعاها افضل و بهتر است ؟

جواب

معنی گفتاری که می گوئیم این عمل افضل و بهتر است اینست که ثواب این کار از باقی بیشتر است لیکن در واقع و حقیقت هیچ کس نمی داند کدام عمل بهتر است مگر خداوند تبارک و تعالی که علام الغیوب است و هر کس را هم خدا مطلع سازد. و خبرهایی که درین باب وارد است که کدام عمل بهتر و افضل است ، خبر واحد می باشد و حجت نیست لذا قابل اعتناء و اعتماد نمی باشد .

مسئله

اعتقاد بدون عمل بهتر است یا عمل بدون اعتقاد ؟

جواب

اما عمل بدون عقیده فائده و سودی ندارد بجهت این که کسی نماز بخواند و عقیده نداشته باشد به این که واجب و موجب تقرب به خداست نماز نیست و برای خواننده فایده ای جز زحمت ندارد. جمع بین عمل و عقیده نافع و مفید و مقصود می باشد و اعتقاد بدون عمل هم بهر حال از عمل بدون عقیده بهتر است .

مسئله

وقت ظهور حجت عصر عجل الله الفرج که رجعت نامیده می شود و باید به آن عقیده مند باشیم رجعت چیست .

جواب

معنی رجعت اینست که خداوند قادر متعال کسانی را که پیش از ظهور ولی عصر علیه السلام مرده اند زنده می فرماید تا این که شیعیان و دوستان آن حضرت بواسطه اطاعت و یاری آن بزرگوار و جنک با دشمنان آن جناب بهره کامل و حظ وافر یبیرند و این مقام و منزلت عظیم از آنها فوت نشود و غیر را بدل و عوض آنها نگیرند و زنده نمودن مردگان نسبت به قدرت کامله پروردگار جای تعجب و حیرت باقی نمی گذارد که مخالفین بعید شمارند و تعجب نمایند .

مسئله

مسلمان در صورتی که از خویشاوندان نزدیک نصرانی باشد آیا بعد از مرگ نصرانی از او ارث می برد یا نه ؟

جواب

مسلمان از کفار ارث می‌برد لیکن کافر از مسلمان ارث نمی‌برد و خیری هم که در این باره از معصوم علیه السلام نقل شده که اهل دو ملت از یک دیگر ارث نمی‌برند « اهل الملتین لاتتوارثان » دلیل و حجت نیست بجهت این که توارث از باب تفاعل است وقتی که ما ارث ببریم و نصادا از ما ارث نبرند باز هم مصداق لاتتوارثان درست و باقی است.

مسئله

اگر عمه باعمو هر دو باشند عمه ارث می‌برد یا نه ؟

جواب

به عقیده علمای شیعه عمه نصف عمو ارث می‌برد [مطابق آیة مبارکه: فللذکر مثل حظ الانثیین] بین علمای شیعه امامیه اختلافی وجود ندارد بجهت این که عمه و عمو در قرابت و درجه یکسانند و آنچه دانشمندان مخالف در باب ارث راجع به عصبه نقل می‌کنند معنی و حاصل درستی ندارد.

مسئله

آیا خالو و خاله وقتی که باعمو باشند ارث می‌برند ؟

جواب

خالو و خاله در صورتی که باعمو باشند یک سوم از مال مورث سهم الارث ایشان است بجهت این که خویشاوندی آنها بامیت از جانب مادر است و سهم الارث مادر نیز یک سوم می‌باشد و دوسوم دیگر سهم الارث عمو است برای این که خویشاوندی عمو از طرف پدر است .

مسئله

اولاد خواهر هر زمان نزدیک‌ترین اشخاص به میت باشند آیا ارث می‌برند ؟

جواب

اولاد خواهر وقتی که نزدیکتر به میت باشند و مرتبه بالاتر از ایشان وجود نداشته باشد مانند اولاد برادرند موقعی که تنها باشند وارث متعلق به آنهاست .

مسئله

خمس که برای اولاد پیغمبر قرارداد شده فقط از غنائم جنگی است که از مال مشرکین نصیب لشکر اسلام شده یا در تمام کسب ها و مال التجاره ها و زراعتها و میوه های درختها می باشد و بچه اشخاصی در این زمان از اولاد پیغمبر باید بدهیم ؟

جواب

خمس واجب است در تمام غنیمت های حاصله که به جنگ از مال مشرکین به جنگ مسلمین آمده و همچنین در معدنها و گنجها و آنچه بوسیله غواصان از دریاها استخراج می شود و بیرون می آید و همچنین در هر چه زیاد بیاید از سود تجارت و زراعت و صنعت و غیره از مخارج سالیانه بطور عادلانه سهم خداوند تبارک و تعالی که اضافه بخود نموده و سهم پیغمبر این دو سهم بعد از پیغمبر مال امامی است که جانشین و قائم مقام پیغمبر است با سهم خود امام که به عنوان ذی القربی مستحق شده و باقی سهام مال یتیمان و مسکینان و ابناء السبیل آل محمد علیه و علیهم السلام می باشد مثل اینست که خمس به شش سهم تقسیم می گردد که سه سهم آن مال آل امام و سه سهم دیگر مال آل رسول (ص) است و این خمس عوض از صدقه برای آل پیغمبر (ص) قرار داده شده در صورتی که در بعضی از زمانها آنان را از این حق منع کنند و بایشان خمس ندهند صدقه برایشان حلال می گردد.

خداوند توفیق دهند است براه حق و صواب .

مسائل و جوابهای آنها با تمام رسید بتوفیق خداوند منان .

موافق گردید فراغت از این نوشته در دهه آخر ذی الحجه سال ۶۷۶